

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1297/2026-1-43>

Г. В. Мухіна, О. М. Молчанова, А. М. Гельбак
Донецький державний університет внутрішніх справ,
м. Кропивницький, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8866-794X> – Г. В. Мухіна
<https://orcid.org/0000-0003-3054-1126> – О. М. Молчанова
<https://orcid.org/0000-0002-7137-6326> – А. М. Гельбак
 mukhina-galina@ukr.net

ЕТИЧНІ ДИЛЕМИ ПСИХОЛОГА ПРИ ПОСЕРЕДНИЦТВІ У КОНФЛІКТІ: НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ

Анотація. У статті здійснено комплексний теоретико-прикладний аналіз етичних дилем, що виникають у професійній діяльності психолога-посередника в процесі медіації конфліктів. Актуальність дослідження зумовлена зростаючою складністю соціальних взаємодій та необхідністю чіткого етичного регулювання неюрисдикційних способів розв'язання спорів. Авторами розкрито зміст фундаментальних принципів професійної етики, серед яких особливу увагу приділено нейтральності, конфіденційності, автономії сторін, справедливості та професійній компетентності.

Доведено, що ключові етичні дилеми виникають на перетині жорстких професійних стандартів та динамічних обставин конкретного конфлікту. Зокрема, детально проаналізовано колізію між обов'язком дотримання конфіденційності та необхідністю розкриття інформації у випадках загрози життю або здоров'ю учасників. Окрему увагу приділено «дилемі подвійних ролей», коли організаційна або професійна приналежність медіатора може створювати реальний або уявний конфлікт інтересів, впливаючи на сприйняття його нейтральності. Розглянуто суперечність між повагою до автономії сторін та професійним втручанням у ситуаціях, коли рішення учасників можуть мати деструктивні наслідки.

У роботі систематизовано основні наукові підходи до ухвалення етичних рішень: нормативний (деонтологічний), що спирається на категорію обов'язку; утилітарний, орієнтований на мінімізацію шкоди; контекстуальний та трансформаційний. Обґрунтовано переваги інтегрованої моделі, яка дозволяє фахівцю балансувати між професійними стандартами та специфікою культурно-соціального контексту. Автори наголошують, що саме поєднання цих підходів та використання структурованих моделей прийняття рішень підвищує безпеку, етичність та конструктивність медіаційного процесу. Окреслено перспективи подальших розвідок, зокрема розробку спеціалізованих етичних протоколів для цифрового середовища медіації та аналіз впливу транскультуральних чинників на стратегії медіатора.

Ключові слова: психолог-посередник, медіація, етичні дилеми, деонтологічний підхід, професійна етика, конфлікт інтересів, нейтральність, етичне рішення, автономія сторін.

Н. V. Mukhina, O. M. Molchanova, A. M. Helbak
Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi, Ukraine

ETHICAL DILEMMAS OF A PSYCHOLOGIST IN CONFLICT MEDIATION: SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL APPROACHES

Abstract. The article provides a comprehensive theoretical and applied analysis of ethical dilemmas arising in the professional activities of a psychologist-mediator during the conflict mediation process. The relevance of the study is driven by the increasing complexity of social interactions and the necessity for clear ethical regulation of non-jurisdictional dispute resolution methods. The authors reveal the essence of fundamental principles of professional ethics, with particular emphasis on neutrality, confidentiality, party autonomy, justice, and professional competence.

It is demonstrated that key ethical dilemmas emerge at the intersection of rigid professional standards and the dynamic circumstances of a specific conflict. In particular, the study provides a detailed analysis

of the collision between the duty of confidentiality and the necessity of disclosure in cases involving threats to the life or health of participants. Special attention is paid to the "dual-role dilemma," where a mediator's organizational or professional affiliation may create a real or perceived conflict of interest, affecting the perception of their neutrality. The contradiction between respecting party autonomy and professional intervention is examined in situations where participants' decisions may lead to destructive consequences.

The work systematizes the main scientific approaches to ethical decision-making: the normative (deontological) approach based on the category of duty; the utilitarian approach focused on harm minimization; and the contextual and transformative approaches. The advantages of an integrated model are substantiated, allowing the practitioner to balance professional standards with the specifics of the cultural and social context. The authors emphasize that it is the combination of these approaches and the use of structured decision-making models that enhances the safety, ethics, and constructiveness of the mediation process. Future research directions are outlined, including the development of specialized ethical protocols for the digital mediation environment and the analysis of transcultural factors' influence on mediator strategies.

Key words: psychologist-mediator, mediation, ethical dilemmas, deontological approach, professional ethics, conflict of interest, neutrality, ethical decision-making, party autonomy.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві конфлікти є невід'ємною складовою міжособистісної, професійної та соціальної взаємодії. Загальновідомо, що конфлікти виникають у різних сферах життєдіяльності людини – у сім'ї, освітньому середовищі, організаціях, громадських інституціях та між соціальними групами. Зростання складності соціальних процесів, інтенсивність комунікації та підвищений рівень соціальної напруги актуалізують потребу в ефективних методах конструктивного врегулювання конфліктів. У цьому контексті особливого значення набуває діяльність психолога як посередника (медіатора), який сприяє налагодженню діалогу між сторонами конфлікту, допомагає їм усвідомити власні інтереси та знайти взаємоприйнятні шляхи розв'язання проблемної ситуації.

Психологічне посередництво ґрунтується на принципах добровільності участі сторін, неупередженості медіатора, конфіденційності інформації та поваги до автономії учасників взаємодії. Реалізація цих принципів потребує від психолога високого рівня професійної компетентності, комунікативних навичок і здатності приймати відповідальні рішення у складних ситуаціях. Разом із тим у процесі медіації психолог часто стикається з етичними дилемами – ситуаціями, у яких необхідно обрати між кількома моральними або професійними нормами, що можуть суперечити одна одній. Такі дилеми можуть виникати, зокрема, у випадках конфлікту між принципом конфіденційності та необхідністю запобігання можливій шкоді, між збереженням нейтральності медіатора та прагненням підтримати більш уразливу сторону, а також між дотриманням професійних стандартів і реальними потребами учасників конфлікту.

Етичний вимір діяльності психолога є одним із ключових чинників довіри до професії та ефективності психологічної допомоги і саме тому, на

нашу думку, питання професійної етики, відповідальності та прийняття етичних рішень активно досліджуються в сучасній психологічній науці. Значний внесок у розроблення етичних засад психологічної діяльності зробили як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, які розглядали проблеми професійних стандартів, моральної відповідальності психолога та специфіки етичних рішень у різних видах психологічної практики. Водночас питання етичних дилем у діяльності психолога-посередника у конфлікті потребує подальшого теоретичного осмислення та практичного узагальнення, особливо в контексті аналізу реальних кейсів медіаційної практики.

Особливу актуальність зазначена проблема набуває в умовах суспільних трансформацій, коли конфлікти стають більш складними та багатовимірними, а роль психолога як фахівця з регулювання міжособистісної взаємодії зростає. У таких умовах важливим є не лише дотримання етичних норм, а й здатність психолога здійснювати рефлексивний аналіз власних професійних дій, прогнозувати можливі наслідки рішень та обирати оптимальні стратегії поведінки у складних моральних ситуаціях.

Таким чином, дослідження етичних дилем психолога при посередництві у конфлікті є важливим як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Аналіз типових проблемних ситуацій і розроблення науково-методичних підходів до їх вирішення сприятиме підвищенню професійної компетентності психологів-практиків, удосконаленню стандартів медіаційної діяльності та забезпеченню етичної якості психологічної допомоги.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблематика етичних дилем психолога та медіатора у процесі врегулювання конфліктів активно досліджується у працях зарубіжних науковців у галузі психології конфлікту та медіації. Значний внесок у розвиток теорії медіації зробили

Роберт А. Б. Буш (Robert A. Varuch Bush) та Джо-зеф П. Фолджер (Joseph P. Folger), які розробили трансформаційну модель медіації. У межах цього підходу конфлікт розглядається не лише як проблема, що потребує вирішення, а як криза взаємодії між сторонами, яку можна трансформувати через розвиток взаєморозуміння, відповідальності та самовизначення учасників конфлікту [6].

Важливу роль у розвитку теорії конфліктології відіграли дослідження Мортон Дойча (Morton Deutsch), який досліджував конструктивні та деструктивні процеси у конфлікті. Його роботи заклали основу для сучасних підходів до врегулювання конфліктів, підкреслюючи роль співпраці, довіри та ефективної комунікації між сторонами [9].

У працях Рейчел Філд (Rachael Field) та Джона-тана Кроу (Jonathan Crowe) розглядається трансформація сучасної етики медіації. Дослідники наголошують, що традиційна модель абсолютної нейтральності медіатора поступово замінюється більш гнучким підходом, у якому головним орієнтиром є забезпечення самовизначення сторін конфлікту та створення умов для справедливого діалогу. Науковці підкреслюють, що етичні рішення медіатора повинні враховувати конкретний соціальний контекст конфлікту та психологічні особливості його учасників [11].

Водночас у науковій літературі значна увага приділяється етичним аспектам діяльності психолога (М. Дойч, Р. Філд, Дж. Кроу, Т. Яблонська, Н. Булатевич). Дослідники підкреслюють, що етична дилема виникає у ситуації, коли фахівець змушений обирати між кількома альтернативними рішеннями, кожне з яких може мати як позитивні, так і потенційно негативні наслідки для сторін конфлікту. Подібні ситуації особливо характерні для медіації, оскільки медіатор повинен одночасно зберігати нейтральність, підтримувати ефективну комунікацію та забезпечувати психологічну безпеку учасників взаємодії.

Значну увагу проблемі медіації приділяють і українські науковці. О. Слюсаренко аналізує роль медіації як інструменту врегулювання конфліктів та підкреслює, що медіаційна процедура базується на принципах добровільності, рівності сторін та нейтральності посередника [4]. Дослідження медіації як інструменту врегулювання політичних конфліктів здійснюють такі українські науковці, як Я. Валюк, Л. Власова, О. Ващук, А. Гайдук, С. Задорожна, В. Землянська, Л. Мамчур, Ж. Мішина, В. Тісногуз, К. Шершун та А. Чернега. Д. Лікарчук розглядає медіацію у контексті політичних конфліктів, підкреслюючи значення участі нейтрального посередника у налаго-

дженні комунікації [3]. Досліджуючи окреслену проблему, Н. Черненко наголошує, на важливій ролі медіації у формуванні культури діалогу та співпраці у сфері публічного управління [7].

Метою статті є аналіз етичних дилем, що виникають у діяльності психолога під час посередництва у конфлікті, на основі розгляду практичних кейсів та визначення науково-методичних підходів до їх професійного вирішення.

У межах дослідження передбачається розглянути основні етичні принципи медіаційної діяльності психолога, проаналізувати типові ситуації виникнення етичних дилем у процесі посередництва, а також окреслити можливі підходи до прийняття етичних рішень у практиці психологічної допомоги.

Виклад основного матеріалу. Етичні дилеми у психологічній та медіаційній практиці розглядаються як конфлікти між професійними нормами, моральними цінностями та конкретними обставинами, у яких опиняється фахівець. У науковій літературі виділяють кілька основних теоретичних підходів до аналізу таких дилем, як: деонтологічний, утилітарний, контекстуальний та трансформаційний.

Деонтологічний підхід акцентує увагу на обов'язку фахівця діяти відповідно до професійних кодексів та етичних норм. У психологічній практиці це відображено у Етичному кодексі психолога України (1990), який визначає принципи конфіденційності, нейтральності та компетентності. В медіації деонтологічний підхід проявляється через обов'язок посередника залишатися нейтральним навіть у складних ситуаціях, коли сторони перебувають у психологічному або соціальному тиску [5; 6].

Утилітаризм зосереджується на наслідках дій та максимізації користі для всіх сторін. У медіації це означає оцінку рішень через призму результативності процесу, психологічної безпеки та довгострокових ефектів врегулювання конфлікту [11]. Попри гнучкість, утилітарний підхід може вступати у суперечність із професійними нормами, якщо «максимальна користь» суперечить принципу нейтральності або автономії сторін [8].

Контекстуальний підхід підкреслює, що етична дилема завжди залежить від конкретного соціального, культурного та психологічного контексту. Дослідники зазначають, що медіатор повинен враховувати особливості учасників конфлікту, їхні цінності, досвід та культурні очікування [11].

Українські дослідники, зокрема О. Слюсаренко, підкреслюють, що у процесі медіації нейтральна третя сторона (медіатор) забезпечує емоційно безпечне та комфортне середовище для

учасників конфлікту. Водночас ключовою метою медіації є знаходження взаємовигідного рішення, що дозволяє не лише врегулювати суперечність, а й зберегти або відновити взаємини між сторонами соціальної взаємодії [4, с.60].

Трансформаційний підхід акцентує увагу на ролі медіатора як фасилітатора розвитку взаєморозуміння та відповідальності сторін. Етичні дилеми виникають, коли необхідно поєднувати нейтральність, підтримку автономії сторін та сприяння конструктивному діалогу. Цей підхід дозволяє інтегрувати професійні стандарти з психологічними потребами учасників, що особливо важливо у сімейній та організаційній медіації [6].

Отже, інтеграція нормативного, утилітарного, контекстуального та трансформаційного підходів до прийняття етичних рішень створює теоретичну основу для діяльності психолога-посередника. Для практичної реалізації цих підходів необхідне чітке дотримання ключових етичних принципів, які формують структуру професійної практики та забезпечують баланс між професійними стандартами, потребами сторін конфлікту та специфікою конкретної ситуації.

О. Слюсаренко, аналізуючи правову природу медіації у збройних конфліктах, висновковує, що у сучасних умовах актуальним є розроблення та впровадження різноманітних підходів до примирення у роботі з військовослужбовцями та цивільним населенням. Такі підходи мають реалізовуватися через міждисциплінарну взаємодію фахівців різних сфер, спрямовану на розвиток миротворчої, гуманітарної та профілактичної довгострокової діяльності держави. При цьому, як зазначає науковиця, важливо уникати конкуренції, натомість зосереджуватись на інтеграції та узагальненні практичного досвіду [4, с. 62]. На нашу думку, діяльність медіаторів може бути орієнтована на налагодження взаємин у ситуаціях розбіжностей разом зі психологами, зокрема у процесі надання допомоги внутрішньо переміщеним особам та забезпечення психосоціальної підтримки населення.

У цьому контексті логічним є звернення до визначення базових засад професійної діяльності фахівця, який поєднує функції психолога та посередника. Зокрема, аналіз наукових джерел [5; 6; 7; 8; 9; 10] дозволяє виокремити ключові принципи, що становлять основу практики психолога як медіатора: нейтральність, конфіденційність, автономію сторін, справедливість і рівність, професійну компетентність, а також інтеграцію етичного й контекстуального підходів.

1. Принцип нейтральності. Нейтральність полягає у відсутності упередженості щодо сторін

конфлікту та їхніх інтересів. Медіатор не повинен підтримувати жодну зі сторін, а сприяти конструктивному діалогу та взаєморозумінню. Принцип нейтральності забезпечує довіру учасників конфлікту і є, на нашу думку, ключовим фактором для безпечного психологічного середовища.

2. Принцип конфіденційності. Конфіденційність передбачає збереження інформації, отриманої від сторін, у межах медіаційного процесу, за винятком випадків загрози життю або здоров'ю учасників. Ми вважаємо, що принцип конфіденційності підвищує відкритість сторін у висловленні власних думок і сприяє зниженню психологічного тиску та страху перед наслідками.

3. Принцип автономії сторін. Психолог-посередник повинен поважати право учасників конфлікту на самостійне ухвалення рішень. Медіатор допомагає сторонам знайти власні рішення, не нав'язуючи своїх оцінок або рішень. Принцип автономності сторін, на наше переконання забезпечує розвиток відповідальності та самовизначення учасників і утримує медіатора від суб'єктивного втручання.

4. Принцип справедливості та рівності. Справедливість передбачає рівні умови для всіх учасників конфлікту, незалежно від їхнього соціального статусу, ресурсів або впливу і сам цей принцип забезпечує баланс сил у переговорному процесі і сприяє легітимності та прийняттю результатів медіації сторонами.

5. Принцип професійної компетентності. Психолог-посередник повинен мати необхідні знання, навички та досвід для ефективного ведення медіації, постійно підвищуючи кваліфікацію. На нашу думку, принцип професійної компетентності, зменшує ризики помилок та конфліктогенних ситуацій і підтримує довіру та авторитет професії.

6. Принцип інтеграції етичного та контекстуального підходу. Сучасні дослідження підкреслюють необхідність поєднання універсальних етичних норм із врахуванням конкретного соціального та культурного контексту. Ми вважаємо, що зазначений принцип дозволяє психологу-посереднику адаптувати рішення до специфіки конфлікту і забезпечує баланс між професійними стандартами та практичною ефективністю медіації.

Підсумовуючи слід зазначити, що водночас навіть при строгому дотриманні зазначених принципів психолог-посередник може опинитися перед ситуаціями, у яких професійні норми та етичні стандарти вступають у конфлікт із конкретними обставинами процесу. Саме в таких умовах виникають етичні дилеми, що вимагають від фахівця зваженого та комплексного підходу до ухвалення рішень.

Аналіз наукових джерел [2; 11] дозволяє виділити низку типових ситуацій, у яких найчастіше проявляються такі дилеми.

1. Конфлікт між нейтральністю та забезпеченням справедливості. Однією з найпоширеніших ситуацій є необхідність підтримувати нейтральність медіатора, водночас забезпечуючи справедливість для сторін [2, с.459-460]. Наприклад, коли одна зі сторін конфлікту є більш впливовою або агресивною, медіатор стикається з дилемою: чи втручатися активно, щоб захистити слабшого учасника, чи залишатися нейтральним.

2. Конфіденційність і потреба повідомити про ризику. Медіатор зобов'язаний зберігати конфіденційність, проте може виникнути ситуація, коли необхідно повідомити про потенційну шкоду для сторін або третіх осіб. Наприклад, загроза насильства чи порушення законодавства створює дилему між дотриманням етичних правил і захистом життя та здоров'я учасників [10, с.118].

3. Конфлікт між автономією сторін і професійним втручанням. Іноді сторони ухвалюють рішення, які можуть бути шкідливими для них самих або інших учасників конфлікту. Медіатор у такому випадку опиняється перед дилемою: поважати автономію учасників чи втрутитися, щоб запобігти негативним наслідкам [2, с.459].

4. Конфлікт інтересів та професійна компетентність. Медіатор може опинитися у ситуації, коли особисті, організаційні або фінансові інтереси впливають на процес або сприйняття його нейтральності. Також виникають дилеми щодо власної компетентності: чи брати участь у конфлікті, у якому фахівець не має достатнього досвіду, так звана «дилема подвійних ролей» виникає тоді, коли організаційна приналежність медіатора створює ризик впливу на його об'єктивність або процес прийняття рішень [10, с.98].

5. Складні культурні та соціальні контексти. Етичні дилеми часто виникають у конфліктах, де культурні, соціальні та психологічні відмінності сторін впливають на сприйняття справедливості та норм поведінки. Медіатор повинен балансувати між професійними стандартами та специфікою культурного контексту [2, с.460].

Аналіз типових ситуацій свідчить, що етичні дилеми у медіації майже завжди виникають на перетині професійних норм і реальних умов конфлікту. Саме ефективне їх подолання, на нашу думку, вимагає від психолога-посередника високого рівня компетентності, уміння балансувати між нейтральністю, автономією сторін і забезпеченням справедливості, а також здатності адаптувати рішення до конкретного соціального та культурного контексту.

Прийняття етичних рішень у психологічній практиці, зокрема в контексті посередництва у конфлікті, передбачає необхідність балансування між професійними нормами, потребами клієнтів та соціально-культурними особливостями конкретної ситуації. Наприклад, психологи мають утримуватися від будь-яких дій або висловлювань, що можуть порушити недоторканність особистості й не вправі застосовувати свої знання чи професійне становище для приниження гідності людини, її пригнічення або маніпулювання нею. Водночас фахівці несуть відповідальність за забезпечення пріоритету інтересів особистості у своїй професійній діяльності [1]. Зазначені засади знаходять своє відображення у галузевих стандартах поведінки фахівця. Зокрема, Т. Яблонська та Н. Булатевич вказують, що поряд із загально-гуманітарними цінностями, деонтологічний кодекс психолога містить вузькоспеціалізовані норми. Пріоритетне значення серед них мають принципи конфіденційності та професійної таємниці. Крім того, етичні стандарти вимагають суворого дотримання професійних меж, що передбачає мінімізацію фізичного впливу (за винятком регламентованих терапевтичних технік) та превенцію «подвійних стосунків» - уникнення будь-яких ділових, соціальних чи особистих контактів із клієнтом поза межами консультативного процесу [5, с.238].

Ми вважаємо, що саме інтеграція законодавчих вимог, етичних стандартів та інструментів професійної діагностики дозволяє психологу ухвалювати вивірені рішення навіть у неоднозначних і критичних ситуаціях:

– нормативний (деонтологічний) підхід орієнтований на суворе дотримання професійних правил і кодексів етики незалежно від наслідків дій. У практичній діяльності психолога цей підхід забезпечує чіткі стандарти поведінки, такі як нейтральність, конфіденційність та повага до автономії клієнта, що знижує ризик порушення професійних норм;

– наслідковий (утилітарний) підхід передбачає оцінку потенційних наслідків рішень та вибір дії, що забезпечує максимальну користь для всіх сторін. Він дозволяє психологу адаптувати рішення до конкретних умов конфлікту та досягати практичної ефективності. Разом із тим, утилітарний підхід має обмеження, оскільки існує ризик нехтування професійними принципами заради досягнення «оптимального результату»;

– ситуаційний (контекстуальний) підхід акцентує увагу на врахуванні соціальних, культурних і психологічних особливостей конкретного клієнта або конфлікту. Ситуаційний підхід забез-

печує гнучкість та чутливість до індивідуальних обставин, проте його застосування вимагає високого рівня професійної кваліфікації та досвіду фахівця;

– трансформаційний підхід поєднує дотримання етичних стандартів із сприянням розвитку взаєморозуміння та відповідальності сторін конфлікту. Він дозволяє інтегрувати професійну етику з психологічними потребами учасників, проте потребує постійного етичного самоаналізу та рефлексії.

Таким чином, на нашу думку, найбільш ефективною стратегією є застосування комбінованого підходу, що інтегрує нормативний, утилітарний, контекстуальний та трансформаційний підходи. Така інтеграція дозволяє психологу-посереднику балансувати професійні стандарти з потребами клієнтів та специфікою конкретного конфлікту, що підвищує ефективність, безпеку та етичність психологічної допомоги.

Висновки. Професійна етика психолога-посередника ґрунтується на принципах нейтральності, конфіденційності, автономії сторін, справедливості, професійної компетентності та інтеграції етичного та контекстуального підходу. Дотримання цих принципів забезпечує баланс між професійними стандартами, потребами клієнтів та специфікою конкретного конфлікту, сприяє ефективності, безпеці та довірливому характеру медіаційного процесу.

Водночас навіть при суворому дотриманні етичних норм психолог-посередник стикається з дилемами, що виникають на перетині професійних стандартів і конкретних обставин: конфлікт між нейтральністю та справедливістю, конфіденційністю та необхідністю повідомлення про ризики, автономією сторін та професійним втручанням, а також культурними та соціальними відмінностями учасників. Ефективне вирішення таких дилем потребує інтегрованого застосування нормативного, утилітарного, контекстуального та трансформаційного підходів, високого рівня компетентності та здатності адаптувати рішення до специфіки конкретного конфлікту.

Подальше вивчення доцільно спрямувати на аналіз особливостей виникнення етичних дилем у різних типах конфліктів, розробку інтегрованих моделей прийняття рішень, дослідження впливу культурного та соціального контексту на етичні рішення медіатора, оцінку ефективності структурованих алгоритмів прийняття рішень та вдосконалення системи професійної підготовки психологів-посередників із акцентом на етичний аналіз і рефлексію.

Список літератури:

1. Етичний кодекс психолога України. Київ : Товариство психологів України, 1990. 16 с.
2. Зінсу О. І. Роль сімейної медіації у профілактиці домашнього насильства. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. №3. С. 457–461. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.83> (дата звернення: 03.04.2026).
3. Лікарчук Д. С. Медіація як спосіб врегулювання політичних конфліктів. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2021. № 8 (21). С. 50–61. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.8.2021.249009>.
4. Слюсаренко О. М. Правова природа медіації в умовах збройного конфлікту. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2024. № 4 (60). С. 58–65. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2024.60.58-65>.
5. Яблонська Т. М., Булатевич Н. М. Етичні виміри діяльності психолога в практиці психологічного консультування. *Psychological journal*. 2018. № 5 (15). С. 237–251. DOI: <https://doi.org/10.31108/1.2018.5.15>.
6. Bush R. A. B., Folger J. P. *The Promise of Mediation: The Transformative Approach to Conflict*. New York : Jossey-Bass, 2005. 304 p.
7. Chernenko N. Conflict coaching and mediation in public administration *Actual problems of public administration*. 2021. №2 (83). С. 141–143. DOI: <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa2832021237293>.
8. Coleman, P. T., Deutsch, M., & Marcus, E. C. *The Handbook of Conflict Resolution: Theory and Practice*. 3rd ed. San Francisco: Jossey-Bass, 2014. 1104 p.
9. Deutsch M. *The Resolution of Conflict: Constructive and Destructive Processes*. New Haven : Yale University Press, 2006. 420 p.
10. Johnson D. W., & Johnson R. T. *Joining Together: Group Theory and Group Skills*. 12th ed. Boston: Pearson, 2017. 400 p.
11. Field R., Crowe J. *Mediation Ethics: From Theory to Practice*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2020. 264 p.

References:

1. Etychnyi kodeks psykholoha Ukrainy. (1990). [Ethical Code of the Psychologist of Ukraine]. Kyiv, Ukraine: Tovarystvo psykholohiv Ukrainy. [in Ukrainian].
2. Zinsu, O. I. (2023). Rol simeinoi mediatsii u profilaktytsi domashnoho nasyilstva [The role of family mediation in the prevention of domestic violence]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*, 457–461. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.83>. [in Ukrainian].
3. Likarchuk, D. S. (2021). Mediatsiia yak sposib vrehulivannia politychnykh konfliktiv [Mediation as a method of resolving political conflicts]. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty*, 8, 78–85. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.8.2021.249009>. [in Ukrainian].

4. Sliusarenko, O. M. (2024). Pravova pryroda mediatsii v umovakh zbroinoho konfliktu [The legal nature of mediation in conditions of armed conflict]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky*, 60, 58–65. <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2024.60.58-65>. [in Ukrainian].
5. Yablonska, T. M., & Bulatevych, N. M. (2018). Etychni vymiry diialnosti psykhologa v praktytsi psykhologichnoho konsultuvannia [Ethical dimensions of psychologist's activity in the practice of psychological counseling]. *Psychological journal*, 5 (15), 237–251. <https://doi.org/10.31108/1.2018.5.15>. [in Ukrainian].
6. Bush, R. A. B., & Folger, J. P. (2005). *The Promise of Mediation: The Transformative Approach to Conflict*. New York, USA: Jossey-Bass.
7. Chernenko, N. (2021). Konflikt-kouchynh ta mediatsiia u publichnomu upravlinni [Conflict coaching and mediation in public administration]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, 3, 141–143. <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa2832021237293>. [in Ukrainian].
8. Coleman, P. T., Deutsch, M., & Marcus, E. C. (2014). *The Handbook of Conflict Resolution: Theory and Practice*. San Francisco, USA: Jossey-Bass.
9. Deutsch, M. (2006). *The Resolution of Conflict: Constructive and Destructive Processes*. New Haven, USA: Yale University Press.
10. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2017). *Joining Together: Group Theory and Group Skills*. Boston, USA: Pearson.
11. Field, R., & Crowe, J. (2020). *Mediation Ethics: From Theory to Practice*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.

© Г. В. Мухіна, О. М. Молчанова, А. М. Гельбак

Оглядова стаття

Дата першого надходження статті до видання: 22.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026